

Офіційний вісник Президента України. – 2015. – №2. – Ст. 154.

14. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 385 від 06.08.2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – №70. – Ст. 1966.

15. Стратегія розвитку Донецької області на період до 2020 року: Затвержено спільним розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації та голови обласної ради від 12.05.2015 р. № 195/16р [Електронний ре-

сурс]. – Краматорськ: Донецька облдержадміністрація, 2015. – 106 с. – Режим доступу: <http://donoda.gov.ua/?lang=ru&sec=03.04&iface=Public&cmd=view&args=id:22709>.

16. Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року Харків: Затверджена 05.03.2015 р. рішенням Харківської обласної ради [Електронний ресурс]. – Харків, 2015. – 177 с. – Режим доступу: <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/1088.pdf>.

17. Члены Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/member-states/index.html>.

Т. П. Гітис

канд. екон. наук

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. За результатами соціологічного опитування, проведеного Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України та благодійним фондом «Інтелектуальна перспектива», в якому взяли участь 811 підприємств різних розмірів, форм власності та сфер діяльності, бізнес-структури позиціонують своє ставлення до аспектів соціальної відповідальності наступним чином [1]:

– до реалізації соціальних проектів 60% респондентів ставляться позитивно та вважають її корисною для суспільства в цілому; чверть опитаних продемонструвала «нейтралітет»; 5% респондентів зафіксували негативне ставлення, оцінивши таку діяльність як «малю витрату часу та ресурсів»;

– в оцінках можливостей своєї участі у реалізації соціальних проектів – 4% респондентів зазначили відсутність будь-яких можливостей у бізнес-структур для реалізації соціальних проектів; третина вважає, що ця можливість існує стосовно всіх бізнесових організацій; половина опитаних переконана, що така можливість є, але лише в окремих компаній.

Таким чином, український бізнес вважає актуальним впровадження і розвиток соціальної відповідальності у своїй діяльності. Але необхідно відзначити, що соціальна відповідальність бізнесу в Україні перебуває на етапі становлення та спрямовується насамперед на розвиток трудових відносин між робітниками і роботодавцями, а також на заходи із захисту здоров'я та безпеки споживачів. Менш поширеними є заходи щодо захисту природних ресурсів та взаємодії з громадою [2]. Впровадження стандартів соціальної відповідальності потребує розуміння їх суспільної та економічної значущості серед представників українського бізнесу, а також стимулювання підприємств до реалізації соціальних проектів.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження напрямків розвитку та поширення соціальної відповідальності в Україні розглядається в працях таких науковців, як О. Ю. Березіна [3], О. М. Головінов [4], А. М. Колот [5], Ю. К. Бегма [6] та ін.

Пріоритетні напрями соціальної відповідальності українських суб'єктів господарювання сформульовано у Стратегії сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року [2]:

1. У сфері охорони довкілля:

– впровадження інноваційних ресурсозберігаючих технологій;

– попередження негативного впливу на навколишнє середовище;

– використання екобезпечних та енергоефективних технологій;

– повторне використання і утилізація відходів.

2. У сфері забезпечення внеску в розвиток суспільства:

– розробка стратегій соціальної відповідальності компаній з урахуванням інтересів громади і суспільства в цілому;

– створення нових робочих місць в регіонах територіального розміщення підприємств;

– об'єктивне і своєчасне висвітлення інформації про результати діяльності, що є важливою для партнерів та має суспільний інтерес;

– реалізація благодійних заходів, спрямованих на підтримку соціально незахищених верств населення;

– участь у реалізації програм розбудови соціальної інфраструктури та житлово-комунальної сфери території;

– надання спонсорської підтримки дитячим, спортивно-масовим і культурним заходам;

– створення робочих місць для інвалідів;

– забезпечення першого робочого місця для молодих спеціалістів;

– створення умов для проходження практики студентами навчальних закладів;

– щорічне оприлюднення нефінансового звіту своєї діяльності.

3. У сфері корпоративних і трудових відносин:

– налагодження діалогу з профспілковими організаціями, сприяння укладенню колективних договорів;

– забезпечення об'єктивності оцінки професійних якостей і розміру винагороди за добросовісне та результативне виконання професійних обов'язків працівників;

– створення безпечних та ергономічних умов праці, проведення оздоровчих та культурних заходів, надання працівникам матеріальної допомоги на вирішення соціальних проблем, а також безвідсоткових позик;

– забезпечення підвищення кваліфікації працівників;

– забезпечення формування кадрового резерву, планів кар'єрного розвитку;

– формування соціальних пакетів, медичне страхування працівників з метою стимулювання трудової активності;

– сприяння працевлаштуванню звільнених в результаті внутрішньої реорганізації працівників;

– формування корпоративної культури.

Передбачається, що впровадження в діяльність суб'єктів українського бізнесу перелічених вище напрямів соціальної відповідальності дозволить:

– більш раціонально використовувати природні ресурси, знизити рівень забруднення навколишнього середовища;

– забезпечити соціальний захист та підтримку населення країни;

– підвищити якість життя людей, знизити рівень безробіття.

Але, незважаючи на очевидні переваги розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні, на даний час спостерігається стримування та гальмування процесу її практичної реалізації.

Метою статті є визначення та дослідження обмежувальних факторів розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальна відповідальність більшості українських підприємств спрямовується насамперед на трудові відносини. Дослідження, проведене ООН, виявило найбільш популярні прояви соціальної відповідальності підпри-

ємств стосовно власних працівників: своєчасна виплата (81,2%) та регулярне підвищення заробітної плати (57,5%) [6]. Це обумовлено насамперед тим, що заробітна плата є засобом:

– мотивації працівників до досягнення цілей підприємства та формування стабільних трудових колективів;

– забезпечення працівників необхідними життєвими благами для відтворення робочої сили;

– формування платоспроможного попиту населення.

Незважаючи на те, що середньомісячна заробітна плата українців в гривневому еквіваленті збільшилася з січня 2010 по січень 2016 р. на 3314 грн, на фоні масштабної девальвації національної валюти в останні роки спостерігається стрімке падіння середньомісячної заробітної плати в доларовому еквіваленті (рис. 1, 2).

Станом на 01.01.2016 р. середньомісячна заробітна плата становить приблизно 217,9 дол. США. В останній раз таке падіння рівня доходів населення спостерігалось в період кризи 2008-2009 рр., тоді середньомісячна заробітна плата знизилася до 220 дол. США.

Підвищення середньомісячної номінальної заробітної плати не є свідченням поліпшення добробуту населення, оскільки реальна середньомісячна заробітна плата систематично знижується. На рис. 3 наведено темпи зростання номінальної та реальної заробітної плати з 2010 р. у відсотках до попереднього року. Дані, що наведені на рис. 3, демонструють уповільнення темпів зростання номінальної заробітної плати в Україні в 2012-2014 рр. У 2015 р. спостерігається значне зростання номінальної заробітної плати. Тим не менш, ця зміна не можна розцінювати як позитивне. Протягом усього аналізованого періоду темпи зростання реальної заробітної плати знижуються (за винятком 2012 р.). Так у 2014 р. темп зростання реальної заробітної плати становив 93,5%, а в 2015 р. – 79,8%. Дана зміна є негативною, оскільки індекс реальної зарплати повинен коливатися десь в районі 100%, бажано з невеликим перевищенням.

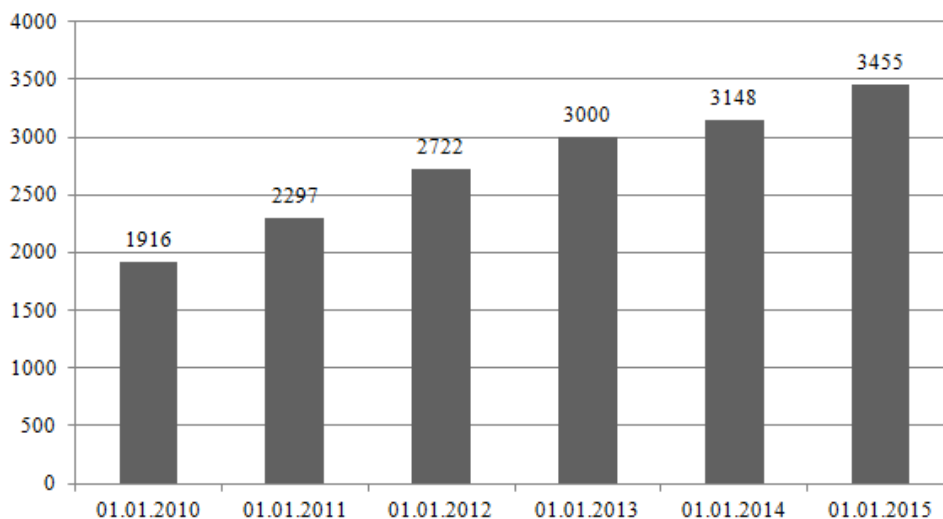

Рис. 1. Динаміка середньомісячної заробітної плати, грн [7]

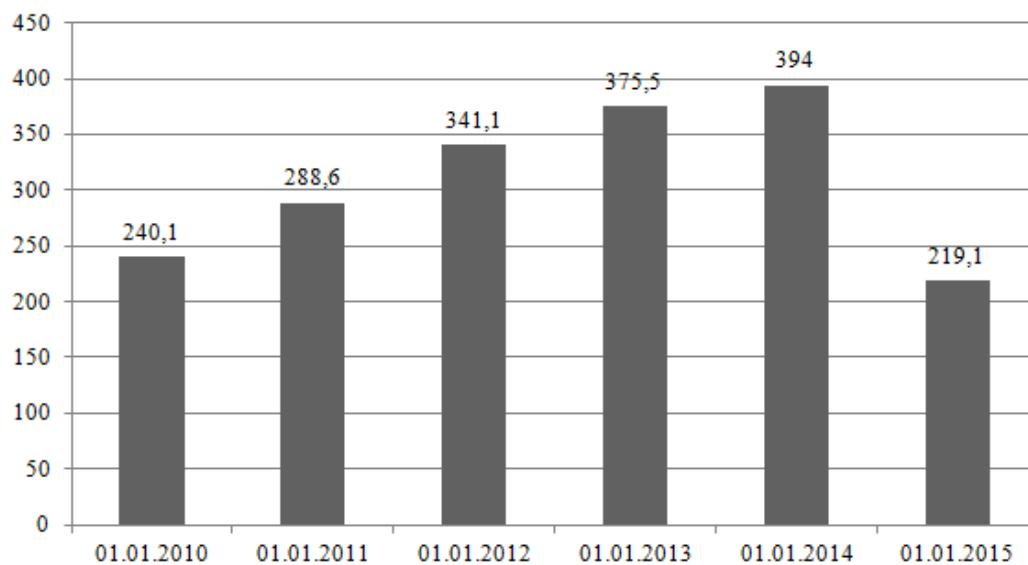

Рис. 2. Динаміка середньомісячної заробітної плати (за офіційним курсом НБУ), дол. США [7]

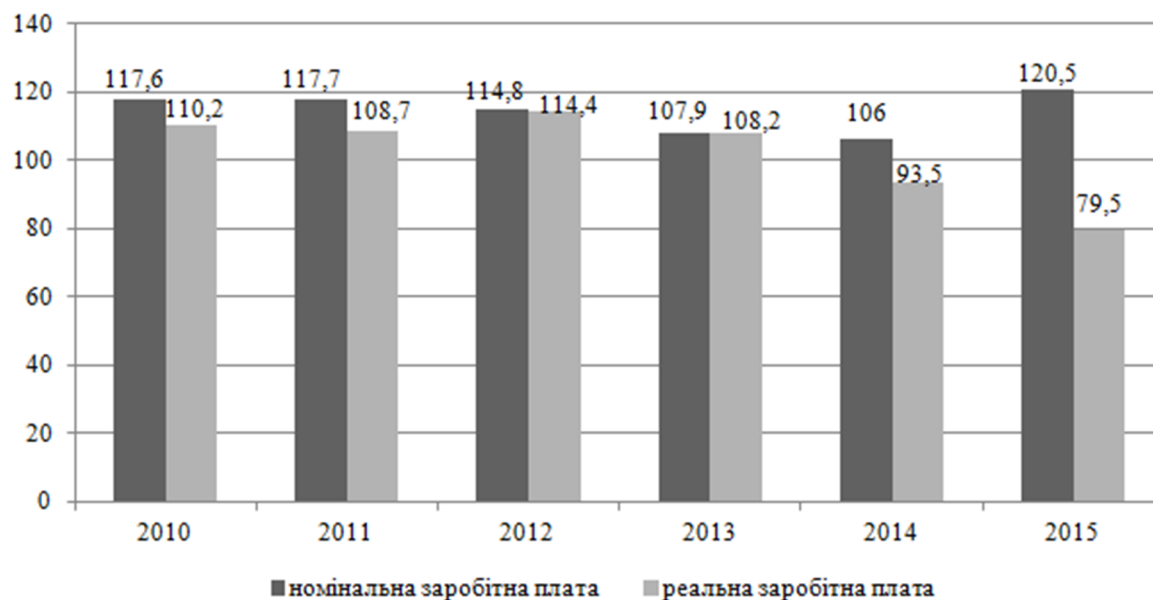

Рис. 3. Темпи зростання номінальної та реальної заробітної плати (у % до попереднього року) [7]

Негативні наслідки відсутності фінансової можливості більшості українських підприємств забезпечити гідний рівень заробітної плати підсилюються значним зростанням заборгованості із виплати заробітної плати, що наглядно демонструє рис. 4.

Поступове зниження заборгованості підприємств із виплати заробітної плати припинено у 2014 р. та спостерігається зворотній процес. Так, на 1 січня 2015 р. темп зростання заборгованості із виплати заробітної плати складає 175,3% до попереднього року, а на 1 січня 2016 р. – 142,5%.

Таким чином, на даний час значна кількість українських підприємств не в змозі забезпечити гідну заробітну плату для свої робітників. Її рівень забезпечує не більш 21% відтворення робочої сили, що не відшкодує навіть прямих затрат праці [9]. Невідповідність рівня доходів сучасним реаліям робить неможли-

вим забезпечити необхідні умови існування і розвитку населення країни, підвищувати якість життя людей.

Відсутність можливості вирішення проблем пов'язаних з оплатою праці роблять другорядними такі напрями прояву соціальної відповідальності як охорона довкілля та забезпечення внеску в розвиток громади.

За даними державної служби статистики України [10, 11] у 2015 р. на охорону навколишнього природного середовища підприємствами, організаціями та установами було витрачено коштів на 12,3% більше порівняно з попереднім роком. Основним джерелом фінансування витрат є власні кошти підприємств та установ – 78%. Із загальної кількості витрат на охорону навколишнього природного середовища поточні витрати становлять 69%, капітальні інвестиції – 31%. Динаміка витрат на охорону навколишнього природного середовища у 2010-2015 рр. наведена у таблиці.

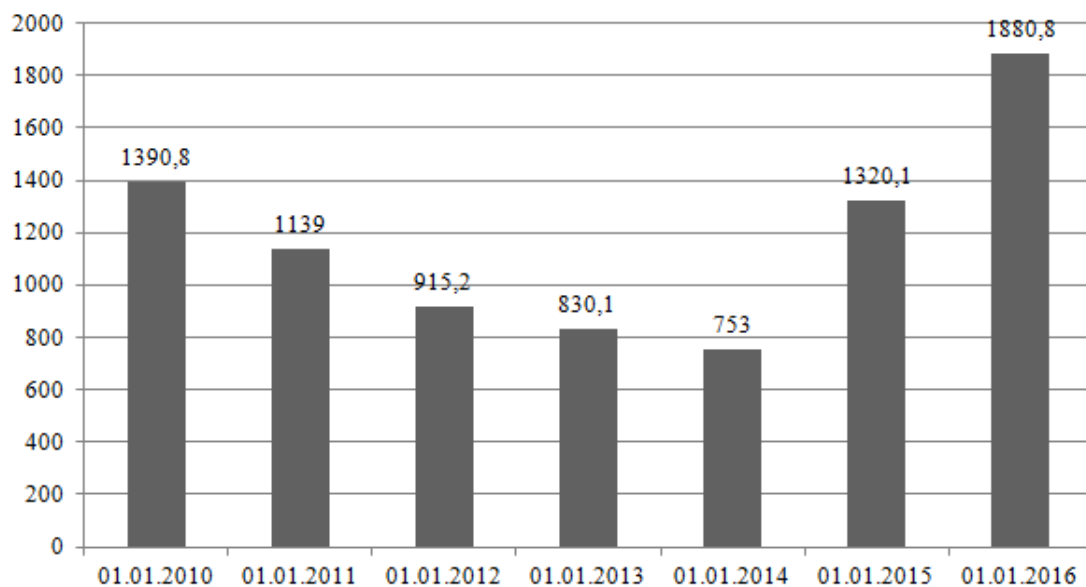

Рис. 4. Динаміка суми заборгованості із виплати заробітної плати, млн грн [8]

Таблиця

Капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища				
Рік	Капітальні інвестиції, млн грн	Темп зростання, у % до попереднього року	Поточні витрати, млн грн	Темп зростання, у % до попереднього року
2010	2586,7	-	10116,8	-
2011	5975,7	231,02	11720,0	115,85
2012	6324,3	105,83	13512,4	115,29
2013	6015,7	95,12	13966,2	103,36
2014	7959,9	132,32	13965,7	100,00
2015	7675,6	96,43	16915,5	121,12

Аналіз динаміки витрат на охорону навколишнього природного середовища, представлений у таблиці, демонструє з одного боку підвищення активності українського бізнесу щодо охорони навколишнього середовища, а з іншого – зниження капітальних інвестицій у екологічні заходи, та свідчить про недостатність у підприємств фінансових ресурсів для оновлення застарілого обладнання природоохоронного призначення.

Дослідження ООН, проведене серед українських підприємств, дозволили виявити практичну реалізацію соціальної відповідальності бізнесу у сфері охорони довкілля [6]: зменшення викидів у навколишнє середовище (35,4% компаній здійснюють екологічні заходи); впровадження енергозберігальних технологій (42,8%); використання та утилізація відходів, здійснення заходів щодо захисту природних ресурсів (40,5%).

При цьому лише 29,8% респондентів визначили реалізацію екологічних програм як елемент соціальної відповідальності бізнесу. Таким чином, охорона довкілля для більшості українських підприємств на даний час не є актуальним питанням, а практична реалізація цього напрямку соціальної відповідальності стримується у зв'язку з обмеженими можливостями фінансування як з боку підприємств, так і з боку держави.

Найменш поширеними та популярними серед українських підприємств є заходи щодо взаємодії з гро-

мадою. Лише третина компаній здійснює соціальні інвестиції в розвиток громади [1].

Висновки

Перебування України в умовах політичної та економічної кризи, нежиттєздатність існуючої моделі державного управління, нестабільності національної валюти стримує та обмежує розвиток соціальної відповідальності бізнесу. Підприємствам бракує коштів на реалізацію пріоритетних для них напрямів соціальної відповідальності, а саме, забезпечення гідного рівня заробітної плати та своєчасність її виплати. Це робить другорядними питання охорони навколишнього природного середовища та інвестування в розвиток суспільства та громади.

Подолання факторів, що обмежують розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Україні, потребує активного втручання держави, а саме:

- формування у підприємців і суспільства розуміння важливості впровадження та поширення напрямів соціальної відповідальності;
- переймання світового досвіду із реалізації соціальної відповідальності;
- розробка заходів із забезпечення зацікавленості бізнесу в соціально відповідальній поведінці;
- всебічна підтримка державою підприємств, що виконують особливо важливі соціальні завдання.

Список використаних джерел

1. Жук В. Напрями підвищення соціальної відповідальності бізнесу на місцевому рівні [Електронний ресурс] / В. Жук; Нац. ін.-т стратег. досліджень. – 2007. – Режим доступу: old.niss.gov.ua/monitor/november/13.htm.
2. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/201309_strategiya_spryannya_rozvitku_svb_v_ukrayini.pdf.
3. Березіна О. Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття «корпоративна соціальна відповідальність» / О. Ю. Березіна // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2010. – Вип. 3 (53). – Ч. 1. – С. 223-225.
4. Головінов О. М. Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми/ О. М. Головінов // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 2. – С. 187-192.
5. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність і проблеми її сприймання суспільством / А. М. Колот // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. – 2013. – № 2. – С. 6-15.
6. Бегма Ю. К. Якісне дослідження методів впровадження соціальної відповідальності бізнесу в Україні / Ю. К. Бегма, О. Ю. Вінніков, О. І. Редько. – К: [б. в.], 2006. – 129 с.
7. Минфин: финансовый портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.com.ua/>.
8. Динаміка суми заборгованості із виплати заробітної плати (2010-2016 роки) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/operativ/operativ2015/gdn/prc_rik/prc_rik_r/dsz_r_U.html.
9. Шляга О.В. Проблеми заробітної плати в Україні та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / О.В. Шляга, Л.О. Пархоменко// Економічний Вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2014. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_6_044.pdf.
10. Довкілля України: статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_dov_zb.htm.
11. Затраты на охрану и рациональное использование природных ресурсов по видам природоохранных затрат в 2015 году [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/operativ/operativ2015/ns_rik/ns_rik_reg/vorvp_r/vorvp_r_15.htm.

С. М. Грибкова
канд. техн. наук,

І. О. Цинько

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ

АНАЛІЗ СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Не потребує доказів той факт, що основні засоби є найнеобхіднішими та найбільшими активами будь-якого промислового підприємства. Без них виробничий процес є абсолютно неможливим. Тому постійний нагляд за станом основних засобів, їх попереджувальне технічне обслуговування та підтримка в дієпридатному стані, безперервне оновлення та модернізація знаходяться під пильним наглядом виробничників. Бо саме стан цих активів дозволяє підприємствам випускати конкурентоспроможну продукцію, а в кінцевому результаті отримувати достатній для подальшого розвитку розмір прибутку.

У теперішній час основні засоби промислових підприємств України зношені більш ніж на 50% [1, 2]. І основні проблеми які ведуть до такого стану це:

– дуже низькі темпи відновлення ОВФ, через відсутність коштів. Це спричинене тим, що законодавство України в сфері амортизаційної політики, поперше, спрямоване більш на наповнення бюджету, чим на підтримку діяльності підприємств, і по-друге, відсутній жорсткий контроль за цільовим використанням коштів амортизаційного фонду, і тому багато, навіть прибуткових, підприємств потрапили в замкнуте коло: без обігових засобів не отримати будь-якої продукції, а «будь-яка» продукція, отримана за допомогою зношеного обладнання є неконкурентоспроможною і не принесе коштів и прибутку виробників;

– дуже малий розмір інвестицій в українську економіку [3].

Аналіз останніх досліджень. За останній час цією проблемою опікувались багато вітчизняних вчених. А саме проблемами стану та відновлення основних засобів – О. Денисюк [4], Є. Набок [5], М. Романенко [6], проблеми використання основних засобів та інвестиції в Україні і світі розглядали В. Козаченко, О. Романенко [7], І. Приварникова [8], Д. Кузьмін [9] і О. Кузьмін [10], Ю. Великий [3]. Недосконалість законодавства амортизаційної політики досліджували О. Шумейко [11], І. Лісовський, С. Ядуха [12], Т. Бутинець [13] та інші.

Метою статті є дослідження стану основних засобів промислових підприємств в Україні. Виділення сучасних проблем виробників в сфері оновлення обладнання. Та пошук шляхів щодо вирішення цих проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі перед промисловими підприємствами України стоїть мета не стільки розвитку або максимізації прибутків, скільки виживання в жорстких умовах світової економічної кризи, з одного боку, та військово-політичного стану країни – з іншого. Та незважаючи на ці фактори промислові підприємства все ж таки мусять звертати пильну увагу на стан основних засобів з метою підтримки конкурентоздатності своєї продукції.